

Stichting Praktijkonderzoek voor de Pluimveehouderij
Spelderholt 9, 7361 DA Beekberg

Mw.ing. C.J.M. van der Hoorn
p/a Spelderholt 9
7361 DA BEEKBERGEN

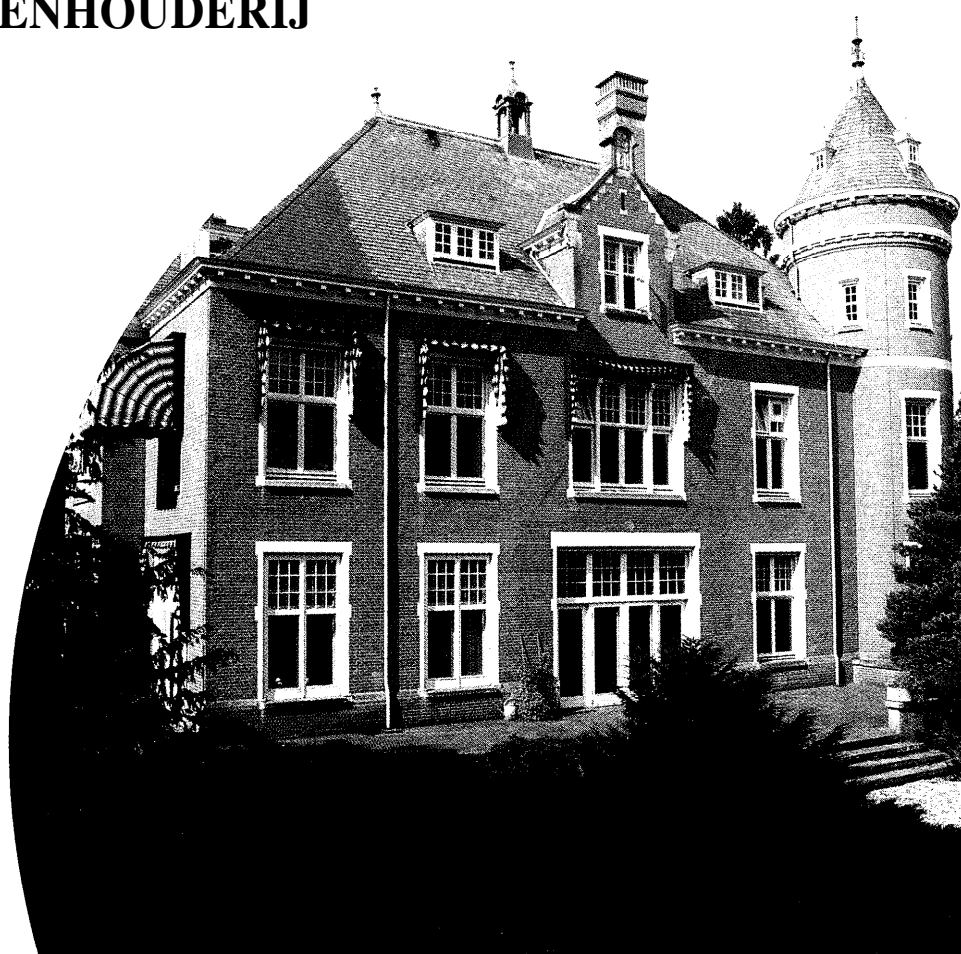
PP-uitgave no. 01

**PROEFSTATION VOOR DE PLUIMVEE-
PELSDIEREN- EN
KONIJNENHOUDERIJ I.O. (PP)**

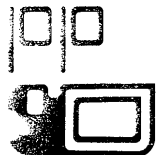
ONTWIKKELINGSVISIE 1993-1996

**PRAKTIJKONDERZOEK PLUIMVEE-,
PELSDIEREN- EN
KONIJNENHOUDERIJ**

juli 1992

1112-01

Secretariaat:
Spelderholt 9
7361 DA Beekbergen
tel.: 05766-6111
telefax: 05766-3250
Bank: Rabobank, Beekbergen
Rek.no.: 30.83.04.837
Giro: 3839554

Uw kenmerk:

Uw brief:

Ons kenmerk: PP1921963 Beekbergen, juli 1992

Onderwerp:

Bijlage(n):

Hierbij ontvangt u de ontwikkelingsvisie 1993-1996 van het praktijkonderzoek pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij. Het bestuur PP presenteert hierbij haar visie op dit praktijkonderzoek voor de komende jaren.

Wij verwachten dat deze publikatie u inzicht verschaft in de richting en de plannen van het praktijkonderzoek voor de nabije toekomst.

Gaarne ontvangen wij uw commentaar en eventuele op- en aanmerkingen op deze ontwikkelingsvisie.

Met vriendelijke groeten,
STICHTING PRAKTIJKONDERZOEK
VOOR DE PLUIMVEEHOUDERIJ

Namens het bestuur PP
Ir. G. W.H. Heusinkveld,
secretaris

Praktijkonderzoek Pluimveehouderij
Spelderholt 9
Postbus 317360 AA Beekbergen

Ontwikkelingsvisie 1993-1996

Ir. G.W.H. Heusinkveld
Dr.ir. J.H. van Middelkoop
Dr. G. de Jonge
J.W. van der Haar

Praktijkonderzoek Pluimvee-, Pelsdieren- en Konijnenhouderij
PP-uitgave no. 01

ISSN: 0928-2076
ISBN: 90-74489-01-X

VOORWOORD

De ontwikkelingsvisie 1993-1996 van het praktijkonderzoek pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij is opgesteld in opdracht van het bestuur PP.

Deze visie kan worden gezien als een vervolg op de in 1988 opgestelde visie met betrekking tot het programma praktijkonderzoek pluimveehouderij.

Een belangrijk verschil met de voorgaande visie is, dat thans ook de sectoren pelsdieren- en konijnenhouderij zijn meegenomen. Tevens is bij de opstelling naar een samenhang gezocht met de op te stellen ontwikkelingsvisie voor het totale praktijkonderzoek veehouderij en zuivel.

De huidige positie van het praktijkonderzoek pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij is gekozen als uitgangspunt bij de uitwerking van de visie. Hiermee waren ook de personele en financiële randvoorwaarden bekend, waarmee rekening moest worden gehouden.

Vanwege de aansluiting bij het overige dierlijke en plantaardige praktijkonderzoek concludeert het bestuur, dat vorming van een nieuw Proefstation voor de Pluimvee-, Pelsdieren- en Konijnenhouderij (PP) te Beekbergen gewenst is.

Gaarne ontvangen wij uw commentaar en reactie op deze en andere conclusies en aanbevelingen, die u in deze visie aantreft. Ten behoeve van de leesbaarheid is een samenvatting met conclusies en aanbevelingen direct na de inhoudsopgave opgenomen. De uitwerking per onderdeel vindt u in de hoofdstukken 2 t/m 6. Gok met betrekking tot deze uitwerking houden wij ons aanbevolen voor uw commentaaren/of op-en aanmerkingen.

Dank aan allen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze visie. In het bijzonder Koos van Middelkoop, Jan van der Haar en Gerrit de Jonge die inhoudelijk een grote bijdrage hebben geleverd en dank aan Gerry Hengeveld voor de lay-out en de verwerking van deze publikatie.

Namens het bestuur PP,

Ir. G.W.H. Heusinkveld, secretaris

Samenvatting met Conclusies en Aanbevelingen	1
1. Inleiding en verantwoording	7
2. Mission Statement	9
2.1 Beoogde doelen	9
2.2 Doelgroepen	11
2.3 Werkwijze en imago van het proefstation	12
3. Aard en inhoud van het onderzoek	14
3.1 Ontwikkelingen	14
3.1.1 in de pluimveehouderij	14
3.1.2 in de pelsdierenhouderij	15
3.1.3 in de konijnenhouderij	15
3.2 Aanpak per aspect	15
3.3 De aard en inhoud van het onderzoek	16
3.3.1 Algemeen	16
3.3.2 Pluimveehouderij	17
3.3.2.1 Leghennen (incl. opfok)	17
3.3.2.2 Slachtkuikens	18
3.3.2.3 Vermeerdering (incl. opfok) en broederij	19
3.3.2.4 Kalkoenen	20
3.3.2.5 Eenden	21
3.3.3 Pelsdierenhouderij	21
3.3.3.1 Nertsen	22
3.3.3.2 Vossen	23
3.3.4 Konijnenhouderij	23
4. Relatie met de doelgroepen	25
4.1 Pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouders	25
4.2 Voorlichting en Onderwijs	26
4.3 Onderzoekinstellingen (p.m.)	26
4.4 Vaktechnische organisaties	26
4.5 Landbouwschap en Produktschappen	27
4.6 Industriële bedrijfsleven	27
4.7 Overheid	27
4.8 Maatschappelijke belangenorganisaties	28
5. Relatie met onderzoekinstellingen en IKC	29
5.1 DLO	29
5.2 Andere onderzoekinstellingen	30
5.2.1 Nationaal	30
5.2.2 Internationaal	31
5.3 Informatie en Kennis Centrum (IKC)	31
5.4 Andere proefstations	31
6. Organisatie van het onderzoek	33
6.1 Personeel	33
6.1.1 Huidige situatie	33
6.1.2 Veranderingen	34
6.1.3 Benodigde expertise en kwaliteit personeel Proefstation	34
6.2 Onderzoekfaciliteiten en huisvesting personeel	36
6.2.1 Onderzoekfaciliteiten	36
6.2.2 Huisvesting personeel	36
6.2.3 Excursieruimte	37

6.3	Financiën	37
6.3.1	Subsidies	37
6.3.2	Kosten	38

BIJLAGEN

1.	Lijst met afkortingen	39
2.	Lokatie Spelderholt te Beekbergen	41

1. Inleiding en Verantwoording

Een nadere positiebepaling van het praktijkonderzoek pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij is noodzakelijk in verband met de te verwachten integratie van het dierlijk productie onderzoek van DLO en de verzelfstandiging van het landbouwkundig onderzoek.

In samenhang hiermee en de op te stellen ontwikkelingsvisie voor het totale praktijkonderzoek veehouderij en zuivel is de integratie-, concentratie- en verzelfstandigingsgedachte voor het praktijkonderzoek pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij in de volgende hoofdstukken uitgewerkt. De huidige positie van het praktijkonderzoek is daarbij als uitgangspositie gekozen.

Vanwege de aansluiting bij het overige dierlijke en plantaardige praktijkonderzoek wordt aanbevolen een nieuw Proefstation voor de Pluimvee-, Pelsdieren- en Konijnenhouderij (PP) te Beekbergen te vormen.

2. Mission Statement

In de mission statement zijn de beoogde doelen, de doelgroepen, de werkwijze en het imago van het proefstation beschreven.

Geconcludeerd wordt dat een toekomstig Proefstation zich ten doel stelt, zowel zelfstandig als in samenwerking met anderen nieuwe mogelijkheden te onderzoeken en oplossingen aan te dragen voor huidige en te verwachten problemen en knelpunten op pluimvee-, pelsdieren- en konijnenbedrijven en in de primaire sector. Centraal staat daarbij de ontwikkeling van een levenskrachtige en maatschappelijk aanvaarde veehouderij.

De belangrijkste doelgroep zijn de veehouders. Daarnaast worden als afgeleide doelgroepen aangeduid: voorlichting en onderwijs, onderzoekinstellingen, vaktechnische organisaties, agrarische belangenorganisaties, het industriële bedrijfsleven, de overheid en maatschappelijke belangenorganisaties.

Aanbevolen wordt dat het nieuwe Proefstation een werkwijze hanteert, waarbij de sectorgerichtheid en de sleutelrol in de landelijke programmering van het praktijkonderzoek duidelijk blijkt. Het Proefstation fungeert daarbij als Onderzoekcentrum voor de Pluimveehouderij. Door de reeds doorgevoerde concentratie van alle praktijkonderzoek

(inclusief het regionale onderzoek) te Beekbergen, biedt uitbouw van de huidige PP-situatie goede kansen om de beoogde doelen te realiseren.

3. Aard en inhoud van het onderzoek

Onderscheiden worden de sectoren: pluimvee, pelsdieren en konijnen en de takken leghennen (incl. opfok), slachtkuikens, vermeerdering (incl. opfok) en broederij, kalkoennen, eenden, nertsen, vossen, reproductie- en slachtkonijnen.

Op basis van de geschetste ontwikkelingen per sector en tak wordt geconcludeerd, dat naast de sector- en takingang voor de organisatie van het onderzoek in programma's een duidelijke ingang naar de aspecten milieu, kwaliteit, gezondheid en welzijn en ook bedrijfsontwikkeling gewenst is. Het terugdringen van het energieverbruik krijgt steeds meer aandacht.

Inzake de aard en inhoud van het praktijkonderzoek wordt geconcludeerd, dat dit onderzoek een belangrijke rol vervult bij:

- het vervullen van de brugfunctie tussen de praktijk en het fundamenteel-strategisch onderzoek
- het samenbrengen van kennis en beproeven in bedrijfsverband
- de ontwikkeling van nieuwe (of onderdelen van nieuwe) bedrijfssystemen
- het demonstreren van de werking van nieuwe bedrijfssystemen.

Per tak zijn de prioriteiten met betrekking tot het onderzoek geformuleerd. Gekozen is voor een korte weergave van de vermelde prioriteiten per tak, omdat men op deze wijze per tak snel een overzicht krijgt van de prioriteiten. De volgorde bij de vermelding is willekeurig.

Prioriteiten praktijkonderzoek:

- **Leg (incl. opfok)** - Onderzoek naar alternatieve huisvestingssystemen en verbetering van kooisystemen (dierlijk welzijn, arbeidsomstandigheden en produktiviteit, milieubelasting en economisch resultaat)
 - milieuonderzoek: mestbandbeluchting, beperking mineralenuitstoot
 - relatie dier en omgeving (staklimaat, gezondheid)
 - kwaliteit eieren (toename soorten aangeboden eieren)
 - efficiëntie-verbetering productie

- **Slachtkuikens** - relatie dier en omgeving te weten ventilatie, temperatuur en voergift
 - milieuonderzoek: mestdroging , vermindering mineralenuitstoot
 - vermindering energieverbruik
 - meer nadruk op de zoötechnische oplossing bij aanpak problemen met betrekking tot gezondheid en uitval
 - verbetering kwaliteit
 - efficiëntie-verbetering productie

- **Vermeerdering (incl. opfok) en broederij**
 - mogelijkheden tot vermindering bedrijfsgebondenheid
 - milieuonderzoek: mestdroging , vermindering mineralenuitstoot
 - verbetering kwaliteit broedeieren en kuikens (incl. terugdringen pootafwijkingen)
 - leg- en geslachtsrijpheid: optimale tijdstip
 - onderzoek met betrekking tot de broedomstandigheden: beperking embryonale sterfte, vitalere kuikens
 - efficiëntie-verbetering productie

- **Kalkoenen**
 - milieuonderzoek: aangepaste huisvestings- en verzorgingssystemen ter beperking mineralenuitstoot
 - verbetering kwaliteit: visuele kwaliteit, relatie met huisvesting
 - gezondheid en welzijn , o.a. .. terugdringen uitval
 - efficiëntie-verbetering productie

- **Eenden**
 - milieuonderzoek: mogelijkheden binnenhuisvesting, beperking mineralenuitstoot
 - huisvesting in relatie tot gezondheid en welzijn (o.a. gedragsonderzoek)
 - Onderzoek m. b. t . voerkwaliteit (fasevoeding)
 - -onderzoek m.b.t. stalklimaat en inrichting van stallen (o.a. drinkwatersystemen)

efficiëntie-verbetering productie

- Pelsdierenhouderij

Nertsen

welzijn: alternatieve huisvestingssystemen, gedragsonderzoek
ziektebeheersing (met name Aleutian Disease)

- milieuonderzoek: toepassing mestafvoersystemen, beperking mineralenuitstoot

efficiëntie-verbetering productie: verhoging vetgehalte voer, lichtregulatie, selectie

Vossen

huisvestings- en verzorgingsonderzoek met name in relatie tot de maatschappelijke weerstand

- **Konij neuhouderij** - gezondheid en welzijn: ziektebeheersing, vermindering jongensterfte en huisvestingsonderzoek

klimaatonderzoek: temperatuur, ventilatie

- milieuonderzoek: beperking mineralenuitstoot, systemen mestopslag
 - kwaliteitsverbetering: o.a. verbetering inslachtingspercentage
- efficiëntie-verbetering productie

Uiteraard komen bij vrijwel alle takken de eerder vermelde aspecten milieu, kwaliteit, welzijn en gezondheid terug, daarnaast blijft echter onderzoek naar de efficiëntie-verbetering van de productie van grootbelang -om eventuele_ extra kosten uit het oogpunt van welzijn, gezondheid milieu en kwaliteit op bedrijfsniveau te kunnen financieren.

4. Relatie met de doelgroepen

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de directe doelgroep bestaande uit pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouders en afgeleide doelgroepen zoals voorlichting en onderwijs, onderzoekinstellingen, vaktechnische organisaties, Landbouwschap en Produktschappen, het industriële bedrijfsleven, de overheid en maatschappelijke belangenorganisaties.

Geconcludeerd wordt dat de relatie met de doelgroepen van zeer groot belang is voor het praktijkonderzoek, omdat zij de uiteindelijke consument zijn, voor wie het onderzoek

wordt uitgevoerd. De doelgroepen zijn direct betrokken bij het bestuur, de financiering en de onderzoekprogrammering. De contacten met de veehouders zijn uitstekend, maar kunnen op onderdelen worden geïntensiveerd.

Inzake voorlichting en onderwijs wordt aanbevolen, dat de structurele samenwerking met LOS, VPLC en het agrarische onderwijs meer aandacht behoeft.

Het overleg met NOP, NFE en NOK is prima. Bij de vorming van een Proefstation kan het directe bestuurlijke overleg met NFE en NOK komen te vervallen.

Met het Landbouwschap en het PPE bestaat een directe samenwerking, mede in het kader van de structurele medefinanciering. Bij aansluiting van de pelsdieren- en konijnenhouderij bij het Landbouwschap kan de belangenbehartiging voor deze sectoren dezelfde vorm en inhoud krijgen als die voor de pluimveehouderij.

De samenwerking met het industriële bedrijfsleven is velerlei; onderzoek op contractbasis vanuit het industriële bedrijfsleven bevordert deze samenwerking.

Richting overheid vervult het praktijkonderzoek een duidelijke taak bij de praktische invulling van het beleid, vooral op het gebied van milieu, welzijn en gezondheid.

Met maatschappelijke belangenorganisaties wordt een inhoudelijke communicatie nagestreefd en aanbevolen.

5. Relatie met onderzoekorganisaties en IKC

Vanwege de plaats van het nieuwe Proefstation in het onderzoek- en kennisnetwerk is een goede samenwerking tussen de Proefstations PR, PV en PP en met name een goede samenhang met het Dierlijk Productie Onderzoek van DLO van groot belang.

Bij de aansturing van het onderzoek en het uitdragen van onderzoekresultaten speelt het IKC, Afdeling Pluimveehouderij, een belangrijke rol.

Geconcludeerd wordt, dat de intensieve relatie met het MLT-onderzoek van het COVP dient te worden voortgezet. Een nauwe relatie met het verwerkingsonderzoek verdient expliciete aandacht. Geschetst wordt, dat de relatie met diverse andere DLO-instituten en andere instituten in binnen- en buitenland van eminent belang zijn. Aan de samenwerking met de veterinaire instituten, o.a. de GD die de centrale pluimveetaken verzorgt, wordt veel waarde gehecht.

Aanbevolen wordt de samenwerking met het IKC op basis van de huidige samenwerkingsovereenkomst meer gestalte te geven.

Samenwerking met het PR en het PV dient hoge prioriteit te krijgen: betere benutting van de beschikbare expertise, ondersteuning in bedrijfsmatige en administratieve zin en gezamenlijke afspraken over de samenwerking met andere organisaties (o.a. DLO, IKC, Veterinaire Instituten etc.).

6. Organisatie van het onderzoek

De huidige inzet van personeel voor het praktijkonderzoek te Beekbergen omvat 33 formatieplaatsen. De organisatie van het praktijkonderzoek zal in moeten spelen op de veranderende omgeving.

Voorgesteld wordt te streven naar een platte organisatie met een éénhoofdige directie. Vanwege de beperkte financiële ruimte is uitbreiding van de personele formatie niet mogelijk. Handhaving van de huidige kwaliteit van het onderzoek, vraagt een nauwe samenwerking met DLO en de andere dierlijke proefstations. De gevolgen van een eventuele ontvlechting van het Middellange Termijn Onderzoek en het Praktijkonderzoek zijn p.m. opgenomen.

Berekend is, dat de huidige COVP-DLO ondersteuning t.b.v. het praktijkonderzoek pluimveehouderij 4 mensjaren bedraagt.

Geconcludeerd wordt, dat het praktijkonderzoek door de realisering van de nieuwbouw te Beekbergen, beschikt over goede onderzoekfaciliteiten.

Ook is er huisvesting voor het personeel aanwezig (A1, B10 en C5 19). Een knelpunt vormt excursieruimte voor groepen groter dan 20 personen.

Uit het overzicht met betrekking tot de structurele medefinanciering blijkt, dat thans f. 3.703. 000 beschikbaar is voor dekking van het. exploitatietekort.

Voorgesteld wordt de onderzoeksinspanning van het nieuwe Proefstation af te stemmen op deze structurele medefinanciering. Naar de huidige inzichten betekent dit bevestiging van de personeelsformatie en van de beschikbare onderzoekaccommodatie. Dit betekent o.a. dat de huidige stal 03 (zgn. voliereststal), die aangemerkt is als 8ste stal van het praktijkonderzoek pluimveehouderij niet in de nieuwe situatie als praktijkonderzoekstal door het Proefstation kan worden benut.

1. INLEIDING EN VERANTWOORDING

In 1988 zijn door het bedrijfsleven en de overheid afspraken gemaakt over de centralisatie van het praktijkonderzoek pluimveehouderij. Er werd besloten de uitvoering van het praktijkonderzoek onder te brengen in een aparte Afdeling Praktijkonderzoek van het Centrum voor Onderzoek en Voorlichting voor de Pluimveehouderij (COVP) “Het Spelderholt” te Beekbergen. De regionale pluimveeteeltproefbedrijven te Marum, Delden en Maarheeze werden gesloten. Eind 1991 werden de nieuwe onderzoekfaciliteiten van het praktijkonderzoek te Beekbergen in gebruik genomen.

De bestuurlijke verantwoordelijkheid voor het praktijkonderzoek pluimveehouderij kwam te liggen bij het bestuur van de Stichting Praktijkonderzoek voor de Pluimveehouderij.

De verantwoordelijkheid voor het praktijkonderzoek pelsdieren- en konijnenhouderij bleef liggen bij het bestuur COVP-DLO.

Thans is een nadere positiebepaling van het praktijkonderzoek pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij noodzakelijk in verband met:

- De te verwachten integratie van het dierlijke productie-onderzoek van DLO te Lelystad. Lelystad-DLO zal zich gaan richten op het fundamenteel-strategisch en toepassingsgericht onderzoek op het gebied van fokkerij, voortplanting, houderij, voer, voeding en gezondheid van landbouwhuisdieren en kwaliteit van dierlijke producten. Dit houdt in het afstoten van praktijkonderzoek en (delen van) het toepassingsgericht onderzoek door DLO.

Hiermee komt een wijziging in de op 1 juni 1983 gestarte integrale aanpak en uitvoering van het pluimvee-, pelsdieren-, en konijnenonderzoek op Het Spelderholt te Beekbergen. Ontvlechting heeft belangrijke gevolgen voor het praktijkonderzoek.

- De verzelfstandiging van het Landbouwkundig Onderzoek.

In 1991 is door vertegenwoordigers van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij (LNV), het medefinancierende bedrijfsleven en voorzitters van proefstations-besturen op basis van een rapportage van een werkgroep uit hun midden voorgesteld om:

- de proefstations buiten de DLO-organisatie te verzelfstandigen;
- te kiezen voor een externe verzelfstandiging in een privaatrechtelijke stichtingsvorm;
- één of twee ‘koepels’ voor het praktijkonderzoek in te stellen, zodat een efficiënte uitvoering van het onderzoek wordt bereikt met behoud van een herkenbare, sector-

gerichte opstelling van de proefstations.

In 1992 worden deze voorstellen verder uitgewerkt.

Dit betreft met name de structuur van de 'koepel', de huidige aparte status voor de proefstations, de bestuursstructuur, de aansturing van het onderzoek door de financiers, de arbeidsvoorwaarden van het personeel, de financiële structuur, het eigendomsvraagstuk en de financiering van gebouwen en terreinen. De besluitvorming hierover, zal vermoedelijk nog dit jaar plaatsvinden.

Zowel de bundeling van het dierlijke productie onderzoek van DLO als de verzelfstandiging van het landbouwkundig onderzoek zijn sterk bepalend voor de organisatie en de toekomst van het praktijkonderzoek pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij .

In samenhang met de ontwikkelingsvisie voor het totale praktijkonderzoek veehouderij en zuivel is de integratie-, concentratie- en verzelfstandigingsgedachte voor het praktijkonderzoek pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij uitgewerkt. Vanwege de aansluiting bij het overige dierlijke en het plantaardige praktijkonderzoek wordt aanbevolen dit praktijkonderzoek te bundelen in een nieuw Proefstation voor de Pluimvee-, Pelsdieren- en Konijnenhouderij (PP) te Beekbergen.

Deze ontwikkelingsvisie vormt de basis voor de opzet van dit nieuwe Proefstation. De geschetste veranderingen in de hoofdstukken 2 t/m 5 vormen naar het oordeel van de projectgroep een onderbouwing voor de instelling van het nieuwe Proefstation.

2. MISSION STATEMENT

De mission statement van het Proefstation PP is een uitspraak over wat PP wil doen en wat voor organisatie PP wil zijn. Aangegeven worden:

- de beoogde doelen
- de doelgroepen
- de werkwijze en het imago van het proefstation

2.1 Beoogde doelen

In de per 01-01-'91 van kracht geworden statuten van de Stichting Praktijkonderzoek voor de Pluimveehouderij staat, dat het Praktijkonderzoek zich ten doel stelt het verrichten van onderzoek ter bevordering van de pluimveehouderij in zoötechnisch, economisch en kwalitatief opzicht.

Zij tracht dit doel te bereiken door:

- het verrichten van wetenschappelijk, op de praktijk gericht onderzoek, in het bijzonder in bedrijfsverband;
- het zorgdragen voor een snelle overdracht van de verkregen inzichten en resultaten van het onderzoek aan het Nederlandse bedrijfsleven;
- het adviseren van de beleidsinstanties van overheid- en bedrijfsleven op het gebied van de pluimveehouderij;
- alle andere wettige middelen, welke tot het gestelde doel kunnen leiden.

In het Praktijkonderzoekplan Veehouderij en Zuivel (VZ) 1992 wordt beschreven dat het praktijkonderzoek gericht is op de toetsing van de technische en economische haalbaarheid van nieuwe ontwikkelingen in het bedrijfsverband. Dit onderzoek vindt plaats bij proefstations en regionale proefbedrijven. Het onderzoek leidt in het algemeen tot resultaten die direct in de praktijk kunnen worden toegepast.

De proefstations kunnen op hun beurt vragen voorleggen aan de onderzoeksinstituten en vormen daardoor een belangrijk intermediair tussen voorlichting en praktijk enerzijds en het meer strategische onderzoek anderzijds. De doorstroming van onderzoekresultaten naar voorlichting en praktijk wordt bevorderd door het Informatie en Kennis Centrum Veehouderij (IKC), waarvan de takgerichte afdelingen bij de proefstations zijn gevestigd.

In het toepassingsgerichte onderzoek, waar nieuwe ontwikkelingen geschikt worden gemaakt voor praktische toepassing, is integratie gewenst van specialistische kennis van het vakgebied en generalistische kennis van het toepassingsgebied.

De samenwerking tussen en afstemming van instituten en proefstations op dit terrein zal in de komende jaren worden versterkt ten behoeve van een efficiënte en doelgerichte inzet van de beschikbare onderzoekcapaciteit”.

De beschrijving in het Praktijkonderzoekplan VZ sluit naadloos aan bij de indeling van het onderzoek, die in het Beleidsplan Wetenschap en Technologie 1991-1994 (Ministerie van LNV) wordt gegeven.

Uit de ‘Visie van het Landbouwschap op de ontwikkelingen bij het Landbouwkundig Onderzoek’ blijkt, dat het bedrijfsleven het met de overheid eens is dat het onderzoek moet bijdragen aan de ontwikkeling naar een rendabele, concurrerende, veilige en duurzame landbouw.

Het Landbouwschap ziet vijf hoofdthema’s voor het toekomstige onderzoek:

- vergroting en vernieuwing van de mogelijkheden op de markt;
- zo rendabel mogelijke oplossing van milieuproblemen;
- inzicht in de arbeidsmarkt en verbetering van de gezondheid en veiligheid van de arbeidsplaats;
- verbetering van de gezondheid van dier en plant in het productieproces;
- kostenverlaging en rationalisatie.

Concluderend kan worden gesteld, dat de toekomstige Stichting Proefstation voor de Pluimvee-, Pelsdieren- en Konijnenhouderij zich ten doel stelt om zowel zelfstandig als in samenwerking met anderen nieuwe mogelijkheden te onderzoeken en oplossingen aan te dragen voor huidige en te verwachten problemen en knelpunten op de veehouderijbedrijven en problemen en knelpunten in de totale produktiekolom, die in direct verband kunnen worden gebracht met de primaire bedrijven. Het praktijkonderzoek wordt uitgevoerd in de onderzoekaccommodaties te Beekbergen. Het totaal van het praktijkonderzoek is er op gericht een bijdrage te leveren aan een verantwoorde ontwikkeling van een levenskrachtige en maatschappelijk aanvaarde veehouderij. Daarbij wordt de technische en economische

inpasbaarheid vooraf zoveel mogelijk ingeschat. Het praktijkonderzoek is interdisciplinair van karakter, wat betekent dat onderzoekers van verschillende vakgebieden samenwerken.

2.2 Doelgroepen

Het proefstation vormt een belangrijke schakel in het agrarische kennissysteem. Temeer daar de regionale onderzoekcentra voor pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij (ROC's) reeds te Beekbergen zijn geconcentreerd. Dit betekent, dat vanuit één centraal punt (het proefstation) de contacten met een grote verscheidenheid aan doelgroepen efficiënt onderhouden kunnen worden.

- De doelgroepen van het praktijkonderzoek zijn in de eerste plaats de veehouders in de pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij. Deze ontvangen de resultaten via daartoe uitgeruste organisaties (IKC en eerstelijns voorlichtingsdiensten) en daarnaast rechtstreeks van het PP. De doelgroepen dragen bij in de kosten van het praktijkonderzoek.

Naast de primaire producenten zijn er afgeleide doelgroepen die gebruik maken van de resultaten van het praktijkonderzoek of deze resultaten doorgeven:

- Voorlichting en onderwijs. Het kanaal van IKC, eerstelijns voorlichtingsdiensten enz. is hierbij vooral van belang. Met de studenten/scholieren in het agrarisch onderwijs is direct contact via excursies te Beekbergen. De publikaties van het PP gaan ook naar de agrarische onderwijsinstellingen. Verder lopen studenten/scholieren stage op het PP.
- Onderzoekinstellingen. Met andere onderzoekinstellingen wordt nauw samengewerkt om een verantwoord programma op te zetten vanuit de specifieke positie van het proefstation in het kennissysteem.
- Vaktechnische organisaties zoals het NOP, NFE en NOK. Het praktijkonderzoek doet onderzoek dat bruikbaar is in de serviceverlening van de vaktechnische organisaties. De onderbouwing van kengetallen is een belangrijk aandachtspunt.
- Landbouwschap en Produktschappen. Deze maken eveneens (beleidsmatig) gebruik van de resultaten van het praktijkonderzoek.
- Het industriële bedrijfsleven. De onderzoekresultaten van het praktijkonderzoek gaan naar de dienstverlenende, verwerkende en toeleverende sectoren. Deze hebben bovendien vaak voorlichters in dienst, waarlangs de veehouders worden bereikt.

- Instanties van overheid en semi-overheid (alle ministeries, maar vooral het ministerie van LNV) willen inzicht in de resultaten en de adviezen van het praktijkonderzoek, om beleid te maken.
- Maatschappelijke belangenorganisaties volgen de ontwikkelingen in de sector en ook het onderzoek kritisch. Zij hebben vooral belangstelling voor aspecten met betrekking tot milieu en welzijn.

2.3 Werkwijze en imago van het proefstation

Het proefstation dient een open organisatie te zijn voor praktijkonderzoek op het gebied van de pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij . Het proefstation moet een zelfstandige organisatie zijn vanwege een nauwe relatie en gemakkelijke communicatie met de diverse takken en een sterke betrokkenheid van de sector met het onderzoek.

Het onderzoekprogramma dient gekoppeld te zijn met het overige praktijkveehouderij-onderzoek en afgestemd te zijn op het fundamenteel/strategisch onderzoek. Dit betreft zowel bestuurlijke afstemming als afstemming op werkniveau.

Koppeling met de IKC-Afdeling Pluimveehouderij op het terrein van informatie- en kennisuitwisseling is noodzakelijk.

De beoogde doelen sluiten nauw aan bij de huidige doelstelling van de Stichting PP, maar behoeven wel aanpassing. In verband met de verzelfstandiging van het praktijkonderzoek en een eventuele bundeling van het dierlijke productie onderzoek van DLO dient PP zelfstandiger te kunnen opereren en de relaties met de collega-onderzoekinstellingen te versterken. Door verbetering van de herkenbaarheid van PP kan een goede, centrale positie in het onderzoeknetwerk worden verworven. Het PP dient als proefstation voor de pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij te opereren in het onderzoeknetwerk. Het onderzoek van het Proefstation PP dient probleemoplossend te zijn en te zijn afgestemd op de behoefte van de verschillende takken. De nadruk dient te liggen op het samengaan van nieuwe techniek, dier, mens en maatschappij. Het proefstation dient te fungeren als Onderzoekcentrum voor de Pluimvee-, Pelsdieren- en Konij nenhouderij .

Dit betekent, dat de huidige programmatische opzet van het onderzoek moet worden versterkt. De belangrijke rol die de takgerichte begeleidingskommissies bij de voorbereiding vervullen kan worden gehandhaafd c.q. waar mogelijk worden uitgebouwd. Het

imago van het PP staat of valt met de kwaliteit van het onderzoek. Naast een goede onderzoekvoorbereiding zijn de kwaliteit van de onderzoekers, de kosten van het onderzoek en het onderzoekresultaat vooral bepalend voor de kwaliteit en derhalve het imago van het Proefstation.

Het bestuur van het Proefstation wordt gevormd door vertegenwoordigers vanuit de directe doelgroep en de structurele medefinanciers (LNV, LBS en PPE). In het bestuur van het Proefstation moeten ook vertegenwoordigers vanuit de eenden-, pelsdieren- en konijnensector worden opgenomen.

Naast de betrokkenheid van de structurele medefinanciers zal de betrokkenheid van project-financiers (Provinciale en gemeentelijke instanties, andere ministeries dan LNV, NOVEM, EG, industriële bedrijfsleven enz.) worden vergroot. Het praktijkonderzoek gaat tevens een voorlichtend en nieuwe mogelijkheden demonstrerend karakter dragen.

Samenvattend dient het Proefstation een werkwijze te hanteren, waaruit de sectorgerichtheid en de sleutelrol in de landelijke programmering van het praktijkonderzoek duidelijk blijkt. De invloed van de doelgroepen zal tot uitdrukking moeten komen in de bestuurlijke verantwoordelijkheid en de financieringsstructuur. De reeds doorgevoerde concentratie van het praktijkonderzoek te Beekbergen, garandeert uitbouw van de huidige situatie en realisatie van de beoogde doelen.

3. Aard en inhoud van het onderzoek

3.1 Ontwikkelingen

Alvorens in te **gaan** op de aard en inhoud van het onderzoek wordt eerst een schets gegeven van de ontwikkelingen in de pluimvee-, pelsdieren- en de konijnenhouderij en de plaats die het praktijkonderzoek daarbij inneemt.

Het onderzoek van het Proefstation is ingedeeld naar de volgende sectoren en takken van veehouderij:

<u>SECTOREN</u>	<u>TAKKEN</u>
Pluimvee	Leghennen (inclusief opfok) Slachtkuikens - Vermeerdering (inclusief opfok) en Broederij - Kalkoenen Eenden
Pelsdieren	Nertsen Vossen
Konijnen	Reproductie Slacht

3.1.1 *Ontwikkelingen in de pluimveehouderij (incl. eenden en kalkoenen)*

De pluimveesector kenmerkt zich al lang door een grote specialisatie en onderscheid naar produkt. De primaire produktie wordt niet alleen onderscheiden in leg en slacht, maar ook in vermeerdering, broederij en opfok. Doordat consument en markt steeds meer in segmenten onderscheiden worden treedt een verdere specialisatie op. Het tempo van de specialisatie wordt groter naarmate de concurrentie sterker wordt en de behoefte aan onderscheid groter. Naast de uitbreiding van het assortiment komt vanuit de maatschappij steeds meer regelgeving en vraag naar kwaliteit in de zin van veilig voedsel. Door dit alles doet de pluimveesector beroep op kennis van de meest uiteenlopende terreinen en disciplines. In het onderzoek in haar geheel wordt waargenomen dat door de voortschrijdende specialisatie, vooral bij het fundamentele/toepassingsgerichte onderzoek meer eisen gesteld worden aan vakkennis dan aan kennis van de tak en sector. Het praktijkonderzoek ondersteunt de pluimveehouderij en de overheid bij het bundelen van de diverse disciplines

tot een ‘takoverzichtelijk’ geheel. Het praktijkonderzoek is voor de duidelijkheid en herkenbaarheid naar de sector pluimveehouderij ingedeeld in takken. Daarnaast biedt zij via de organisatie van onderzoek in programma’s een duidelijke ingang naar de aspecten milieu, kwaliteit, gezondheid en welzijn en ook bedrijfsontwikkeling.

3.1.2 *Ontwikkelingen in de pelsdierenhouderij*

Pelsdieren kennen één seizoensgebonden jaarcyclus. Als neventak komt de pelsdierenhouderij vrijwel niet voor zodat pelsdierenhouders specialisten zijn. Binnen de pelsdierenhouderij bestaat een zekere mate van specialisatie in soorten nerts, vos en blauwvos, waarbij nertsen veruit het meest gehouden worden. Binnen de soort is er specialisatie in kleurslagen. Er is een verschuiving gaande ten gunste van bruingekleurde pelzen. Specialisatie in produktiewijze is er nog niet, maar splitsing in fok- en afmestbedrijven is in de toekomst te verwachten.

De sector kent momenteel geen grote technische problemen. Er is sprake van schaalvergroting. De produktiekosten zijn dalende door het overschakelen naar de goedkope voergrondstof pluimveeslachtafval. De meerwaarde die het pluimveeslachtafval krijgt dankzij de pelsdierenhouderij komt de sector pluimveehouderij ten goede.

Automatisering van de fokadministratie komt opgang. De milieubelasting van de sector is klein en beheersbaar. De maatschappelijke kritiek op de pelsdierensector is groot.

3.1.3 *Ontwikkelingen in de konijnenhouderij*

De konijnenhouderij kenmerkt zich door de snelle en ononderbroken produktiecyclus. Een voedster kan per jaar meerdere worpen voorbrengen. De jongensterfte is te hoog. Bij het praktijkonderzoek voor de konijnenhouderij zal de komende jaren veel onderzoek worden gedaan naar de oorzaken van deze sterfte. Dit onderzoek valt voornamelijk onder het aspect bedrijfsontwikkeling. Daarnaast zal ook onderzoek worden verricht waarbij de aspecten kwaliteit, milieu en gezondheid en welzijn een duidelijke ingang hebben.

3.2 Aanpak per aspect

Het onderzoek wordt ingedeeld naar aspecten. Zoals het woord al aangeeft wordt met aspect bedoeld een benadering “uit het oogpunt van”. Milieu, kwaliteit, gezondheid en welzijn zijn op zich geen ingangen naar een bepaalde doelgroep, maar elke doelgroep en

elke tak heeft te maken met de genoemde aspecten. Het belang kan wel per tak verschillen. Het terugbrengen van de milieubelasting b.v. vraagt kennis op geheel ander terrein dan verbetering van kwaliteit, gezondheid en welzijn. Het Praktijkonderzoek moet die kennis ergens vandaan (kunnen) halen, of anders stimuleren dat die kennis er komt. Naast het bij elkaar brengen van de vereiste basiskennis moet onderzocht worden in hoeverre die in te passen is in de praktijk.

Aangezien het belang van verschillende aspecten zal variëren is het verstandig de betrokken onderzoekprogramma's niet star maar flexibel op te zetten en bij de structuur van het onderzoek vast te houden aan een vaste sector c.q. takingang. Dit geeft stabiliteit en continuïteit. Binnen de takken wordt de prioriteit van de verschillende aspecten voortdurend afgewogen. Teneinde de belangrijke onderwerpen goed te kunnen aanpakken zal het onderzoek zich beperken tot de dan gekozen speerpunten.

3.3 De aard en inhoud van het onderzoek

3.3.1 Algemeen

Het Praktijkonderzoek kenmerkt zich door het vertalen van het fundamenteel strategisch en toepassingsgericht onderzoek in een praktijkgerichte opzet. Met proeven wordt nagegaan in hoeverre nieuwe inzichten in de praktijk toepasbaar zijn. De kracht van praktijkonderzoek komt vooral tot uiting door het overbruggen van de afstand tussen meer theoretisch onderzoek en de praktijk van alle dag. Door deze brugfunctie speelt het praktijkonderzoek een onmisbare rol in het analyseren van problemen in de praktijk.

Wanneer geanalyseerd is in welke richting oplossingen gezocht moeten worden, wordt aansluiting gezocht bij het zogenaamde middellange termijn onderzoek om de relatie oorzaak en gevolg goed te kunnen vaststellen. Het kenmerkende van het praktijkonderzoek is, dat het bestaande kennis bundelt en toetst in bedrijfsverband. Bovendien komt deze kennis en de behaalde onderzoekresultaten in het open proefstationssysteem voor alle belanghebbenden beschikbaar. Deze sleutelpositie of brugfunctie maakt het praktijkonderzoek tot een onmisbare schakel bij de ondersteuning van de positie van de Nederlandse (pluim)veehouderij.

Naast genoemde brugfunctie speelt het praktijkonderzoek ook een belangrijke rol bij de ontwikkeling van nieuwe bedrijfssystemen met inbegrip van voer- en watervoorziening.

Door het werken met verschillende systemen onder vergelijkbare omstandigheden krijgt de praktijk de gevraagde informatie over de voor- en nadelen bij gebruik van de betrokken systemen. Voor de praktijk is het moeilijk om op andere wijze aan goede vergelijkbare gegevens te komen. Deze gegevens zijn vooral van belang bij het afwegen van traditioneel economische factoren en aspecten van milieubelasting en welzijn. In dit kader zij opgemerkt dat de overheid en het bedrijfsleven vaak verschillende prioriteitsstellingen hebben, en de factoren anders afwegen.

Het praktijkonderzoek vervult tevens een belangrijke functie in het kader van het demonstreren van de werking van nieuwe bedrijfssystemen.

Bij het praktijkonderzoek zal het terugdringen van het energieverbruik ook steeds meer aandacht krijgen. Het energieverbruik is niet alleen van belang vanwege de kosten, maar ook vanwege het milieu (CO₂) en het beheer van de natuurlijke grondstoffen. Er zal dan ook veel aandacht worden besteed aan de relatie tussen de diverse aspecten en het energieverbruik. Ook wordt er veel aandacht besteed aan de kwaliteit van het produkt en van de produktie. Dit alles echter in een economisch perspectief voor de producent. Immers alleen een rendabele produktie staat garant voor behoud van een duurzame landbouw. Voor het behoud daarvan zal voortdurend geïnvesteerd moeten worden om te voorkomen dat men achterop komt en de nieuwe ontwikkelingen niet meer kan volgen. De hoge produktiekosten in Nederland vragen om een hogere opbrengst terwille van een reëel inkomen. Die hogere opbrengst moet dan komen uit 'meer waar voor je geld', een grotere vraag en/of geringer aanbod. Vanwege het bovenstaande zal het programma bedrijfsontwikkeling een belangrijk onderdeel van het praktijkonderzoek blijven vormen.

3.3.2 *Pluimveehouderij*

Vanwege de grote verschillen binnen de sectoren worden per tak in het kort de omvang van de bedrijfstak en de relevante ontwikkelingen aangegeven.

3.3.2.1 *Leghennen (incl. opfok)*

	<u>1985</u>	<u>1991</u>
- aantal bedrijven')	4902	3608
waarvan:		
scharrelbedrijven	444	730
volierebedrijven		8
- aantal hennen (x miljoen)')	44,4	44,5

waarvan:		
scharrelhennen (x miljoen)	1,5	3,2
volierehennen (x duizend)		150
- produktie: aantal eieren (x miljard)	10,1	9,9
- bruto produktiewaarde (x f miljoen)	1547	1341
- exportwaarde (x f miljoen)	1134	1137

¹⁾ mei- tellingen C . B. S .

Naast de voortgaande schaalvergroting moet de sector een antwoord geven op de maatschappelijke opvattingen omtrent het houden van dieren. Tegelijkertijd wordt een grote verandering in de vraag naar witte of bruine eieren waargenomen. Momenteel worden in Nederland meer bruine eilegsters gehouden dan witte. Door verschillen in erfelijke aanleg, die tot uitdrukking komen in verschillend gedrag tussen de verschillende soorten kippen, geven niet alle systemen bij alle kippen hetzelfde resultaat.

Een andere ontwikkeling is de toename van het aantal soorten aangeboden eieren. Tot slot, maar niet het minst belangrijk, is er de invoering van de bedrijfserkenningen en de IKB. Als gevolg van genoemde ontwikkelingen neemt het aantal specialisaties toe en het aantal bedrijven met eenzelfde specialisme af.

In de eerstkomende periode zal, naast de traditionele batterijhuisvesting ook veel aandacht worden besteed aan alternatieve huisvestingssystemen. Daarbij gaat het niet alleen om dierlijk welzijn, maar ook om arbeidsproduktiviteit, arbeidsomstandigheden, economisch resultaat, de milieubelasting en het energieverbruik.

Ook zal onderzoekcapaciteit worden ingezet voor leghennen in de opfokperiode. De eerste jaren zal vooral onderzoek worden verricht aan milieu en bedrijfsontwikkeling. Onderzocht wordt: 1) het effect van mestbandbeluchting en 2) in hoeverre de mineralenuitstoot beperkt kan worden.

3.3.2.2 *Slachtkuikens*

	<u>1985</u>	<u>1991</u>
- aantal bedrijven ¹⁾	1477	1430
- aantal dieren (x miljoen) ¹⁾	38,4	41,6
- produktie in tonnen		
levend gewicht (x duizend kg)	469,8	613,4
- bruto produktiewaarde (x f miljoen)	1302	1327
- exportwaarde (kippen/ hanen/ kuikens) (x f miljoen)	1302	1834

¹⁾ mei-tellingen C.B.S.

De slachtkuikenhouderij is in snel tempo omgeschakeld naar een hoger aanvoergewicht en het gebruik van soorten met veel borst vlees. Tegelijkertijd is de groeisnelheid van de kuikens fors toegenomen. Daarnaast heeft de slachtkuikenhouderij duidelijk gebruik gemaakt van de ontwikkelingen op het gebied van automatisering. In de slachtkuikenhouderij worden hoge eisen gesteld aan de techniek en het omgaan daarmee. De hoge automatiseringsgraad vergroot de behoefte aan kengetallen en normen op basis waarvan de apparatuur ingesteld kan worden. Dit betreft vooral ventilatie, temperatuur en voergift.

Aan het aspect milieu moet in de naaste toekomst veel aandacht worden besteed. Vooral het onderzoek naar huisvestings- en verzorgingssystemen is gericht op vermindering van de milieubelasting. Terugdringen van het energieverbruik is een essentieel onderdeel van dat onderzoek.

Bij het praktijkonderzoek voor slachtkuikens zal ook aan kwaliteit, gezondheid en welzijn de nodige aandacht worden besteed. Om het aantal veterinaire behandelingen terug te dringen, zal naar een zoötechnische oplossing worden gezocht om de ziekterisico's te verminderen.

3.3.2.3 **Vermeerdering (incl. opfok) en broederij**

	<u>1985</u>	<u>1991</u>
- aantal VB-bedrijven ¹⁾	760	646
- aantal moederdieren (x miljoen) ¹⁾	6,5	6,2
- aantal broedeieren (x miljoen)	936	956
t.b.v. binnenland	442	551
t.b.v. export	494	405
(incl. eendagskuikens)		
- bruto produktiewaarde (x f miljoen)		
(geschat)	344	353
- exportwaarde broedeieren (x f miljoen)	151	112

¹⁾ mei-tellingen C . B . S .

De vermeerderingssector onderscheidt zich duidelijk van de slachtkuikensector. Ligt bij de laatste het accent veelal op techniek, de VB-sector is juist meer diergericht en arbeidsintensief. De vermeerderaar is net als een melkveehouder sterk bedrijfsgebonden, zeven dag per week. Het arbeidsinkomen van vermeerderders schommelt sterk van jaar tot jaar. Er zal een oplossing gevonden moeten worden voor de bedrijfsgebondenheid en het terugdringen van de milieubelasting. Het praktijkonderzoek zal met onderzoek naar huisvestings- en

verzorgingssystemen trachten de milieubelasting en het energieverbruik belangrijk te verminderen. Met onderzoek naar kwaliteit, gezondheid en welzijn wordt naar kwaliteitsverbeterende factoren gezocht. We denken aan kwalitatief hoogwaardige broedeieren, die vrij zijn van ziektekiemen.

Ook zal onderzoekcapaciteit worden ingezet voor vermeerderingsdieren in de opfokperiode ten behoeve van milieu en bedrijfsontwikkeling, kwaliteit, gezondheid en welzijn. Hierbij wordt gedacht aan 1) het bepalen van het optimale tijdstip van legrijpheid en geslachtsrijpheid en 2) het terugdringen van pootafwijkingen.

De broederij is de schakel tussen de takken vermeerdering en slachtkuikens. Om hoogwaardig diermateriaal aan de slachtkuikenhouders te kunnen leveren, moeten de broederijen goede kwaliteit broedeieren aangeleverd krijgen. De embryonale ontwikkeling moet optimaal verlopen met zo weinig mogelijk embryonale sterfte en er moeten vitale kuikens verkregen worden. Dit alles bij een zo laag mogelijke kostprijs. Het broederij-onderzoek zal zich de komende jaren vooral richten op kwaliteit en bedrijfsontwikkeling door het vaststellen van 1) De relatie tussen condities en behandelingen op het vermeerderingsbedrijf en die op de broederij, 2) een betere warmteverdeling in de broedmachine en 3) een betere luchtbehandeling buiten de broedmachine.

3.3.2.4 **Kalkoenen**

	<u>1985</u>	<u>1991</u>
- aantal bedrijven ¹⁾	94	131
- aantal dieren (x miljoen) ¹⁾	0,6	1,2
- produktie in tonnen		
levend gewicht (x duizend)	21,8	40,0
- bruto produktiewaarde (x f miljoen)		
(geschat)	66	103
- exportwaarde (x f miljoen)	72	161

¹⁾ mei- tellingen C . B . S .

De kalkoenhouderij ondervindt toenemende belangstelling. In aantallen mag de sector misschien niet zo groot lijken, maar het financiële belang is groot. Wil de sector zich goed kunnen blijven ontwikkelen dan moet een passend antwoord gevonden worden op het probleem van de milieubelasting en het energieverbruik. Er zal de komende tijd dan ook vooral onderzoek plaatsvinden naar milieuvriendelijke huisvestings- en verzorgingssyste-

men. Meer nog dan in andere sectoren moet de kwaliteit van de afgeleverde **slachtkalko-**nen worden verbeterd. Ook is onderzoek nodig om de uitvalspercentages terug te dringen. Op alle punten kan het praktijkonderzoek een belangrijke bijdrage leveren.

3.3.2.5 Eenden (voor de slacht)

	<u>1985</u>	<u>1991</u>
- aantal bedrijven ¹⁾	68	103
- aantal dieren (x miljoen) ¹⁾	0,6	192
- produktie in tonnen		
levend gewicht (x duizend)	8,1	12,4
- bruto produktiewaarde (x f miljoen)		
(geschat)	27	45
- exportwaarde (x f miljoen)	24	48

¹⁾ mei- tellingen C . B. S .

De eendenhouderij (slacht) is sterk geografisch geconcentreerd (Harderwijk en Ermelo) en de slachteenden worden vooral buiten gemest. Vanwege bodemvervuiling zullen de eenden op termijn binnen gehouden moeten worden. Dit proces is al in volle gang en thans wordt naar schatting 25% van de slachteenden binnen gehouden. De omschakeling van buiten naar binnen stelt de sector voor veel vragen omdat slecht bekend is wat het beste huisvestingssysteem is. Hierbij moet eveneens gelet worden op het terugdringen van NH₃-emissie en het mineralenoverschot en het voorkomen van problemen op het gebied van gezondheid en welzijn. Aan het aspect milieu zal de komende jaren het meeste praktijkonderzoek worden verricht. Ook bij de eendenhouderij wil men weten wat de mogelijkheden zijn in het kader van Mineraal Centraal en de gevolgen voor andere aspecten. Hierbij wordt gedacht aan voedingsonderzoek en het onderzoek naar huisvestings- en verzorgings-systemen. De relatie dier en omgeving staat daarbij centraal. Van belang is onderzoek naar de ventilatiebehoefte, de optimale afmesttemperatuur en drinkwatersystemen. Daarnaast zal gedragsonderzoek worden uitgevoerd in verband met de gezondheid en het welzijn van de eenden.

3.3.3 Pelsdierenhouderij

3.3.3.1 Nertsen

	<u>1985</u>	<u>1991</u>
Aantal bedrijven		
Nertsen	255	243
Vossen	68	18
Aantal fokdieren (x duizend)		
Nertsen	350	382
Vossen	14	3
Aantal pelzen (x duizend)		
Nertsen	1500	1900
Vossen	80	20
Bruto produktiewaarde (x f miljoen)		
Nertsen	100	80
Vossen	10	2

De concurrentiepositie van de Nederlandse pelzen is goed door het grote aanbod van voer (pluimveeslachtafval) en de lage prijs ervan. De produktkwaliteit is voldoende concurrerend; enerzijds zijn de Nederlandse pelzen relatief groot, anderzijds is de vachtkwaliteit echter middelmatig. Daarenboven is het Nederlandse klimaat zonder extreme warmte en koude gunstig voor het houden van nertsen.

Het pelsdierenonderzoek is de komende jaren gericht op bedrijfsontwikkeling door:

1) verhoging van het vetgehalte van het voer, 2) het versnellen van de pelsrijping door lichtregulatie, 3) selecteren op een efficiëntere voerconversie. Deze onderzoeksrichtingen zijn tevens gericht op verdere vermindering van milieubelasting. Verder zal nagegaan worden of de pelsproductie losgekoppeld kan worden van het seizoen. Gedragsonderzoek wordt uitgevoerd in verband met de gezondheid en het welzijn van de pelsdieren.

Aan ziektebeheersing (met name Aleutian Disease) valt nog veel te verbeteren, maar onderzoek daarnaar is niet de taak van het proefstation. Samenwerking met de Stichting Gezondheidszorg voor Dieren op dit punt is zeer belangrijk. Fundamenteel onderzoek naar eiwitretentie is gewenst, maar kan slechts met aanvullende financiering worden uitgevoerd.

De nertsenbedrijven zijn nog betrekkelijk uniform, maar splitsing in fok- en afmestbedrijven is zinvol en daarom te verwachten. Het proefstation draagt aan die splitsing bij door

het onderzoek naar methoden om afmesten te versnellen en kan ook daaraan bijdragen door het onderzoek naar het loskoppelen van seizoen en voortplanting.

3.3.3.2 **Vossen (en blauwvossen)**

De economische betekenis van de vossen en blauwvossenhouderij is gering. De sector weet zich te handhaven doordat de vossenhouders zijn ingepast in de goede infrastructuur die voor de nertsenhouderij is ontwikkeld.

De sterk fluctuerende vraag naar vossenbont is de belangrijkste belemmering voor groei van deze sector.

Het belangrijkste probleem is de maatschappelijke weerstand. Onderzoek naar verbetering van de leefomstandigheden kan die weerstand verminderen, maar onderzoek zal alleen uitgevoerd worden met extra financiering.

3.3.4 **Konijnenhouderij**

	1985	1991
Aantal bedrijven (> 50 voedsters)	225	550
Aantal fokdieren (miljoen)	0,3	0,25
Productie in tonnen levend gewicht (x duizend)	18	24
Bruto produktiewaarde (x f miljoen)	80	90
Exportwaarde (x f miljoen)	25	42

De produktie van de grotere bedrijven is grotendeels op de export gericht en het Nederlandse aanbod ondervindt veel concurrentie uit het buitenland. De buitenlandse produktie verschilt van de Nederlandse niet in kwaliteit, maar vaak wel in kostprijs.

Problemen waar veel bedrijven mee te maken hebben zijn ziekten en hoge jongensterfte. De jongensterfte varieert van 10 tot 30%. Daarnaast blijkt vaak een hoog vervangingspercentage van de voedsters nodig.

Het onderzoek dient de factoren op te sporen die de jongensterfte beïnvloeden. Belangrijke variabelen zijn temperatuur, luchtzuiverheid, ventilatiehoeveelheid en bezettingsgraad tijdens opfok.

Een belangrijk aandachtspunt is ook de milieubelasting van de konijnenhouderij .

Ammoniakemissiecijfers dienen vastgesteld te worden en onderzoek dient aan te kunnen geven hoe die emissie verminderd kan worden. Hetzelfde geldt voor het fosforoverschot.

Huisvestings- en gedragsonderzoek in verband met het bevorderen van het welzijn van konijnen dient veel aandacht te krijgen. Er zal daarbij vooral worden gelet op relevante criteria ter beoordeling van huisvestingssystemen.

Ook zal er onderzoek worden verricht om de kwaliteit van het produkt te verbeteren.

Door het inslachtingspercentage terug te dringen wordt een relatief hoogwaardiger produkt verkregen.

Praktijkonderzoek met betrekking tot andere kleine (pluimvee) takken kan allen worden overwogen indien voor dit onderzoek extra financiering ter beschikking komt.

4. RELATIE MET DE DOELGROEPEN

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de directe doelgroepen bestaande uit pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouders en afgeleide doelgroepen zoals voorlichting en onderwijs, onderzoekinstellingen, vaktechnische organisaties, Landbouwschap en Produktschappen, het industriële bedrijfsleven, de overheid en maatschappelijke belangenorganisaties.

In het vorige hoofdstuk is uiteengezet dat het praktijkonderzoek takgericht is opgesteld en een daarmee samenhangende praktijkgerichte onderzoekprogrammering kent. Het onderzoekprogramma komt tot stand in overleg met de doelgroepen uit het bedrijfsleven, de voorlichting en de overheid. De relatie met de doelgroepen is van zeer groot belang voor het praktijkonderzoek, omdat zij de uiteindelijke consument zijn, voor wie het onderzoek wordt uitgevoerd. De invloed van de doelgroepen komt tot uitdrukking in de bestuurlijke verantwoordelijkheid en in de financieringsstructuur. Bovendien kent het praktijkonderzoek begeleidingskommissies (BK's) ten behoeve van de juiste prioriteitsstelling in het onderzoek. De relatie met de doelgroepen is overeenkomstig de indeling in paragraaf 2.2 nader uitgewerkt.

4.1 Pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouders

Overheid en bedrijfsleven dragen ieder 50 % bij in het exploitatietekort. Binnen het bedrijfsleven is de financiële bijdrage van de primaire producenten het grootst. Dit houdt in dat de betrokkenheid van de veehouders bij het praktijkonderzoek groot is. Dit komt tot uiting in de bestuurlijke verantwoordelijkheid, vertegenwoordiging in BK's en bij het uitdragen van onderzoekresultaten. Dit geschiedt rechtstreeks door het PP via publikaties en inleidingen, maar ook via daartoe uitgeruste voorlichtingsorganisaties van overheid en bedrijfsleven.

Een belangrijk onderdeel van het contact met de doelgroepen zijn de studiedagen en de excursies. De wijze waarop deze contacten verlopen is afhankelijk van de sector of tak.

Met de kleinere takken eenden en kalkoenen en de sectoren pelsdieren en konijnen is meer direct contact dan met de grotere takken van de sector pluimvee. Ook is het contact sterk afhankelijk van het betrokken onderzoek. Bij het onderzoek naar huisvestings- en verzorgingssystemen om de milieubelasting te verminderen, wil men vaak een bezoek brengen aan de onderzoekaccommodatie. Bij dit type onderzoek heeft het proefstation ook

een demonstratief karakter. Demonstratie is vooral aan de orde als het om nieuwe systemen gaat.

Bij onderzoek naar kwaliteit, gezondheid en welzijn denken we meer aan andere contacten, zoals het houden van lezingen op landelijke of regionale vergaderingen. Daarnaast en tevens in aanvulling daarop zijn de informele en regelmatige contacten. Deze contacten zijn van groot belang daar zij zeer doelgericht zijn.

4.2 Voorlichting en Onderwijs

De relatie met de verschillende voorlichtingsorganisaties is van belang omdat zij helpen de onderzoekresultaten uit te dragen. Anderzijds zijn zij een belangrijke informatiebron voor het doorgeven en signaleren van ontwikkelingen in de sector. In dit verband moet worden opgemerkt dat structureel nog meer samen gewerkt kan worden met b.v. de LOS en de VPLC. Met DLV is een structurele informatie-uitwisseling door deelname aan de coachingsbijeenkomsten. De relatie met het IKC wordt in hoofdstuk 5 apart beschreven.

Vertegenwoordigers van voorlichtingsorganisaties en het industriële bedrijfsleven vervullen vanwege hun signaalfunctie een belangrijke rol bij de aansturing van het onderzoek. Ook maken zij veelvuldig gebruik van de mogelijkheid om zich via kontakt- en studiedagen direct op de hoogte te stellen van de voortgang en resultaten van het onderzoek.

De contacten met het agrarisch onderwijs zijn beperkt. De studenten/scholieren uit het agrarisch onderwijs komen via excursies en stages rechtstreeks in contact met het onderzoek te Beekbergen. De publikaties van het PP gaan ook naar de agrarische onderwijsinstellingen, maar wat intensiever overleg over het praktijkonderzoek is er slechts bij de kleine sectoren pelsdieren- en konijnenhouderij.

4.3 Onderzoekinstellingen p.m.

De relatie met de onderzoekinstellingen wordt eveneens in hoofdstuk 5 apart beschreven.

4.4 Vaktechnische organisaties

Met de vaktechnische organisaties NOP, NFE en NOK is er een intensieve relatie zowel bij de aansturing als het uitdragen van de onderzoekresultaten. Bij de huidige organisatie van het praktijkonderzoek is er apart bestuurlijk overleg met NFE en NOK over de financiering en de uitvoering van het onderzoek. Bij de proefstationopstelling kan dit

overleg lopen via het bestuur PP, daar deze sectoren dan rechtstreeks in het bestuur vertegenwoordigd zijn.

4.5 Landbouwschap en Produktschappen

Met het Landbouwschap en het Produktschap voor Pluimvee en Eieren zijn er rechtstreekse contacten vanwege de structurele medefinanciering van het onderzoek. Landbouwschap en PPE hebben een zeer belangrijke bestuurlijke inbreng. Indien de pelsdieren- en konijnenhouderij zich rechtstreeks aansluiten bij het Landbouwschap, dan kan de belangenbehartiging voor deze sectoren dezelfde vorm en inhoud krijgen als die voor de pluimveehouderij. Voor het PP betekent dit een efficiënter en **éénduidiger** overleg, zoals reeds bij 4.4 beschreven.

4.6 Industriële bedrijfsleven

De relatie met het toeleverende en verwerkende bedrijfsleven wordt veel meer gekenmerkt door het uitwisselen van onderzoekresultaten. Het industriële bedrijfsleven komt vaak met specifieke vragen. Onderzoekers van het proefstation nemen samen met vertegenwoordigers van het bedrijfsleven deel aan commissies, zoals de commissie “huisvesting pelsdieren” en de redactiecommissie van het vakblad “De Pelsdierenhouder”. Voor het beantwoorden van specifieke onderzoeksvragen vanuit het industriële bedrijfsleven wordt een financiële vergoeding gevraagd. Via onderzoek op contractbasis kan het industriële bedrijfsleven gebruik maken van de expertise en faciliteiten van het praktijkonderzoek. Door deze manier van dienstverlening kan het bedrijfsleven sneller en meer verantwoord nieuwe ideeën in de praktijk invoeren. Het praktijkonderzoek blijft aldus goed op de hoogte van de ontwikkelingen bij het industriële bedrijfsleven.

4.7 Overheid

Met de overheid wordt een nauwe relatie onderhouden omdat het praktijkonderzoek een duidelijke taak heeft bij de praktische invulling van het beleid. De overheid als medefinancier en vertegenwoordiger van de maatschappij hecht veel waarde aan onderzoek aangaande milieu, kwaliteit, gezondheid en welzijn. Niet alleen directies binnen LNV, zoals VZ, VD en DWT, maar ook andere ministeries en provincies maken gebruik van het praktijkonderzoek. Aangezien regelgeving en ook de haalbaarheid van de doelstelling duidelijk

moet zijn, bestaat een behoefte aan kwantitatieve informatie. Bij het toetsen in bedrijfsverband kan het praktijkonderzoek een belangrijke rol spelen en doet dat ook.

4.8 Maatschappelijke belangenorganisaties

Maatschappelijke belangenorganisaties richten zich vooral op de aspecten milieu en welzijn in het onderzoek. Zij stellen zich veelal kritisch op ten opzichte van de sector en proberen vanuit deze invalshoek ook sturing te geven aan het praktijkonderzoek. Het PP streeft een open communicatie met deze organisaties na. Het accent ligt hierbij op de interpretatie van de verkregen onderzoekresultaten.

5. RELATIE MET ONDERZOEKINSTELLINGEN EN IKC

Voor de realisatie van het beleid zoals door overheid en bedrijfsleven geformuleerd is een goed functionerend onderzoekapparaat, waar het praktijkonderzoek deel van uitmaakt, noodzakelijk. Dit betekent, dat een goede prioriteitskeuze moet plaatsvinden en een hieraan gekoppelde financiering naar type onderzoek (fundamenteel-strategisch, toepassingsgericht en praktijkonderzoek). Veel aandacht voor de kwaliteit van het onderzoek en de output is nodig. Ook moet de inrichting van het onderzoekapparaat, de taakafbakening en de samenwerking tussen de verschillende onderdelen optimaal zijn.

In het kader van de verzelfstandiging is te verwachten, dat de **praktijkonderzoekinstellingen** een verregaande eigen verantwoordelijkheid krijgen op het gebied van organisatie, personeel, financiën en materiële zaken. In overleg met de overheid en het bedrijfsleven zal de sturing van het onderzoek op hoofdlijnen nog meer nadruk krijgen.

Een goede samenwerking tussen de proefstations PR, PV en PP en met name een goede samenhang met het Dierlijk Produktie Onderzoek van DLO is daarbij van groot belang.

Voor de aansturing van het onderzoek en het uitdragen van de onderzoekresultaten bestaat er een nauwe relatie met voorlichtingsorganisaties. Met name de **IKC-afdeling** Pluimveehouderij vervult een belangrijke positie tussen de eerste-lijnsvoorlichting en het onderzoek. De gestructureerde en intensieve samenwerking met het IKC is vorm gegeven in een samenwerkingsovereenkomst.

5.1 DLO

De DLO-organisatie streeft naar integratie van het Dierlijk Produktie Onderzoek in één Instituut te Lelystad. Voor het toekomstige Proefstation PP betekent dit dat de directe relatie met het DLO-onderzoek te Beekbergen sterk wordt gewijzigd. Voor het **praktijkonderzoek** is het van groot belang, dat de nauwe samenwerking met het Middellange Termijn (MLT)-onderzoek behouden blijft. Immers het praktijkonderzoek kan nu naadloos aansluiten op de resultaten van het MLT-onderzoek en gebruik maken van de daar opgebouwde en beschikbare expertise. Verplaatsing van COVP-DLO zou betekenen ontvlechting van het MLT- en P- onderzoek.

Alhoewel de invulling van de toekomstige organisatie van het MLT-onderzoek dierlijke produktie thans nog niet duidelijk is, zal deze samenwerking voortgezet worden. In welke vorm dat zal zijn, moet nog worden uitgewerkt. Gezien de wederzijdse meerwaarde van

het onderzoek bij een goede samenwerking met DLO dient het Praktijkonderzoek betrokken te worden bij de koersbepaling van DLO-Lelystad.

Naast COVP-DL0 wordt er samengewerkt met IMAG en LEI. De samenwerking met het IMAG op het gebied van huisvesting, verzorging, milieu en welzijn dient te worden geïntensiveerd. De detachering van een LEI-onderzoeker bij het Proefstation dient te worden gehandhaafd en zo mogelijk te worden uitgebreid gezien het belang en de omvang van bijvoorbeeld het onderzoekprogramma bedrijfsontwikkeling.

5.2 Andere onderzoekinstellingen

Bij de samenwerking met andere onderzoekinstellingen in binnen- en buitenland profiteert het praktijkonderzoek van de centrale rol, die Het Spelderholt vervult in het nationale en internationale pluimvee-onderzoek.

Bij een eventuele ontvlechting zal het PP meer aandacht moeten geven aan het in stand houden en opzetten van samenwerking op basis van programma's en projecten.

5.2.~ Nationaal

Vooraf de samenwerking met de Stichting Gezondheidsdienst voor Dieren verdient uitbreiding. Veel problemen met betrekking tot de gezondheidszorg (denk bijv. aan slachtkuikens en konijnen) vereisen naast een veterinaire- ook een zoötechnische aanpak. Het opzetten van projecten met Doorn en straks de nieuwe GD te Utrecht moet hoge prioriteit hebben. Overigens bestaat er thans ook al samenwerking met Doorn en de regionale Gezondheidsdiensten voor Dieren. Via Doorn en bij de kleine sectoren rechtstreeks, wordt er samengewerkt met de RUU - faculteit Diergeneeskunde.

Er bestaat samenwerking met de LUW en een goede samenwerking met het particuliere onderzoek. Zo vindt regelmatig een afstemming plaats van het praktijkonderzoek op het onderzoek bij b.v. de Schothorst en ander onderzoek van het industriële bedrijfsleven.

De relatie met andere onderzoekinstellingen e.d. zijn vooral functioneel. Dit ligt ook voor de hand, omdat het praktijkonderzoek een flexibele organisatie is en moet zijn. Door functionele samenwerking wordt bevorderd dat samenwerking gekoppeld is aan oplossingen van problemen. Dit is tevens zeer bevorderlijk voor de flexibiliteit en het snel kunnen inspelen op veranderende situaties.

5.2.2. Internationaal

In het kader van EEG-programma's wordt er samengewerkt met andere buitenlandse onderzoekinstellingen. Er wordt samengewerkt met het Rijksinstituut voor Kleinveeteelt te Merelbeke (België), de Provinciale Dienst Land- en Tuinbouw van de Provincie Antwerpen (België), het FAL-Institut für Kleintierzucht te Celle (Duitsland) en het Experimental Husbandry Farm - Gleadthorpe (Groot-Brittannië).

Gok zijn er regelmatig contacten met het Deense onderzoeksinstituut 'Syd' en de Schweizerische Geflügelzuchtschule te Zollikofen (Zwitserland).

Versterking van de internationale samenwerking is van groot belang in verband met de bevordering van de efficiëntie en de kwaliteit van het praktijkonderzoek.

5.3 Informatie en Kennis Centrum (IKC)

In de samenwerkingsovereenkomst met het IKC komen de volgende aspecten aan de orde:

- personeel: samenwerking bij de opleiding en de werving en selectie;
- bibliotheek: de Centrum-bibliotheek van het Spelderholt staat volledig ter beschikking van alle instellingen op het Spelderholt;
- projectteams: er wordt op projectbasis in teams met elkaar samengewerkt;
- detachering en functiewisseling: dit instrument wordt gehanteerd ter bevordering van de onderlinge verstandhouding;
- contactdagen: er worden op het pluimveecentrum gezamenlijke contact- en studiedagen georganiseerd;
- PR-jaarplan: het Centrum hanteert één PR-jaarplan;
- publikatieplan: er is een gezamenlijk publikatieplan, gericht op de informatie-overdracht van kennis naar de doelgroepen. Dit gezamenlijke plan is gericht op afstemming en het voorkomen van overlappingsen.

Aanbevolen wordt deze samenwerkingsovereenkomst nog meer vorm en inhoud te geven. Met name een nauwere samenwerking op het gebied van informatie-overdracht tussen onderzoek en voorlichting en tussen onderzoek en bedrijfsleven is noodzakelijk.

5.4 Andere proefstations

Door overheid en bedrijfsleven is een stuurgroep ingesteld, die in vervolg op de notitie 'Positie van de Proefstations in de toekomst' een voorstel formuleert voor één of twee

verzelfstandigde proefstationsorganisaties (plantaardige en dierlijke sector). Bij dit voorstel zal een concept beleidsvoornemen moeten worden gevoegd met daarin de vereiste stappen in het besluitvormingsproces. Gestreefd wordt naar een definitief eindrapport per 1 juli 1992.

Uitgangspunt is, dat er per sector (in dit geval: pluimvee-, pelsdieren- en konijnen gecombineerd) een proefstation komt, dat als onderzoekorganisatie voor de eigen sector fungeert. Het ontwikkelt kennis, onderhoudt expertise, werkt **sectorale onderzoekprogramma's** uit en draagt zorg voor de financiering en de uitvoering van het onderzoek. Bovendien zorgt het Proefstation in overleg met b.v. het IKC voor een snelle overdracht van onderzoekresultaten aan de nederlandse pluimvee-, pelsdieren- en konijnenhouderij .

Op basis van dit uitgangspunt en de geschetste visie in dit en voorgaande hoofdstukken is de organisatie van het onderzoek van het Proefstation PP in hoofdstuk 6 uitgewerkt. Bij deze uitwerking zijn nog geen oplossingen ter verkleining van de nadelen van de instelling van een kleinschalig proefstation PP meegenomen. Allereerst dient hier bestuurlijk overleg over te komen, alvorens een voorstel kan worden opgesteld. Gedacht kan daarbij worden aan een goede samenwerking met het PR en het PV op het gebied van:

- beschikbare expertise op het terrein van onderzoek (huisvesting, milieu, welzijn, gezondheid, economie, informatica e.d.)

- wederzijdse ondersteuning in bedrijfsmatige en administratieve zin

- intensivering samenwerking met andere organisaties zoals DLO, overige onderzoeksinstituten (incl. veterinaire) en het IKC.

6. ORGANISATIE VAN HET ONDERZOEK

In dit hoofdstuk wordt de huidige en de nieuwe situatie beschreven inzake personeel, onderzoekaccommodaties en financiën.

6.1 Personeel

6.1.1 Huidige situatie

Het personeel van het praktijkonderzoek is vanwege de integratie van het onderzoek en de bundeling met het regionale onderzoek deels in dienst van COVP-DL0 en deels in dienst van PP. De personeelsformatie is als volgt (totaal formatie COVP-DL0 en PP):

Pluimvee (excl. eenden)	25,5
Pelsdieren	3,0
Konijnen	2,5
Eenden	<u>2,0</u>
Totaal	33,0

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de verdeling over de verschillende functie-categorieën en diersoorten; tevens is aangegeven bij wie men in dienst is en welk dienstverband het betreft.

Tabel met overzicht personeelsformatie COVP-DL0 en PP per 01-09-1991 ten behoeve van het praktijkonderzoek

	Pluimvee				Pelsdieren		Konijnen		Eenden		Totaal			
	COVP		PP		COVP		COVP		PP		COVP		PP	
	V*	T	V	T	V	T	V	T	V	T	V	T	V	T
Directie	1										1			
Wet.onder.	3				1		1				5			
Techn.med.	1		5						1		1		5	1
Bedrijfsl.			1										1	
Ass.bedr.l.			1										1	
Proefbeg .		3	3		1		1				1	4	3	
Diervverz.			5		1		0,5			1	1	0,5	5	1
Ondersteuning	2,5				pm		pm		pm		2,5			
Totaal	7,5	3	15		3		1	1,5		2	11,5	4,5	15	2

* V = vast; T = tijdelijk.

Bij een evaluatie in september 1991 bleek, dat de personele inzet voor het praktijkkonderzoek overeenkomt met de afspraken die daar over zijn gemaakt.

6.1.2 *Veranderingen*

De organisatie van het praktijkkonderzoek zal in moeten spelen op de veranderende omgeving.

De belangrijkste factoren m.b.t. deze veranderingen zijn:

- de aard en inhoud van het onderzoek
- de relatie met de doelgroepen
- de relatie met onderzoekorganisaties en het IKC.

Inhoudelijk zijn deze factoren beschreven in de hoofdstukken 2, 4 en 5. De hieruit voortvloeiende eisen aan de organisatie van het onderzoek zijn op basis van de inhoud van die hoofdstukken uitgewerkt.

De verzelfstandiging van het landbouwkundig onderzoek kan belangrijke gevolgen hebben voor de rechtspositie van het personeel. Daar aan dit aspect door de stuurgroep aandacht wordt gegeven, is dit aspect hier niet nader uitgewerkt.

6.1.3 *Benodigde expertise en kwaliteit personeel Proefstation en personele kosten ontvlechting.*

Het PP heeft all-round onderzoekers nodig met een praktische kijk op het werk. Het medewerkersbestand moet zowel naar het fundamentele onderzoek, de voorlichting (IKC enz.), als naar de veehouder toe kunnen reageren. Dit vereist een uiterst flexibel en geschakeerd personeelsbestand en een adequaat scholingsbeleid. Hierin blijven de huidige functies van technisch medewerker (schaal 9) en takonderzoeker (academicus, schaal 12) onmisbaar. Ook de invulling van schakelfuncties (een brug) tussen voorgaande twee categorieën is voor het proefstation zeer wenselijk. Dat kan een HBO'er met ruime ervaring zijn of een beginnende academicus (schaal 10-11). De schakelfunctie met bijbehorende inschaling is momenteel niet aanwezig. Deze functie kan dan ook ingezet worden voor projectleiding.

Onderzoekers dienen breed inzetbaar te zijn binnen het praktijkkonderzoek. Hierbij past mobiliteit en flexibiliteit binnen het praktijkkonderzoek, maar ook in bredere zin. Het PP wil snel op actuele ontwikkelingen inspelen. De onderzoekers moeten daarom flexibel ingezet kunnen worden. Het is zeer belangrijk dat de onderzoekers over de grenzen van

hun eigen tak- en vakgebied heen kunnen zien. Dit punt bepaalt mede de continuïteit, de breedte van het gezichtsveld en de interactie met collega's.

Voorgesteld wordt de functiecategorieën wetenschappelijk onderzoekers, technisch hoofdmedewerker en technisch medewerker te vervangen door onderzoeker.

Binnen de functiecategorie onderzoeker kan gewerkt worden met voorvoegsels als senior en junior om de aansluiting met de huidige situatie duidelijk te maken. Op deze wijze kan inhoud worden gegeven aan de gewenste platte organisatiestructuur.

Bij een dergelijke platte structuur wordt voorgesteld een éénhoofdige directie in te stellen. Vanwege de beperkte financiële ruimte is uitbreiding van de personeelsformatie moeilijk. De dierv verzorging dient op het huidige niveau te worden gehandhaafd.

Van de 3 tijdelijke proefbegeleiders bij COVP-DL0 wordt 1 proefbegeleider ingezet t.b.v. het praktijkonderzoek. Deze personele ruimte dient te worden benut voor versterking van de ondersteunende diensten.

In 1991 bedroeg de ondersteuning vanuit COVP-DL0 feitelijk 4 mensjaren (beschikbaar afspraak 1988: 2,5 mensjaren plus 0,5 t.g.v. splitsing onderzoek/voorlichting in 1990) t.w.

- . 2,86 mensjaren secretariaat (incl. PZ/FZ/MZ/PR)
- . 0,37 mensjaren informatica
- . 0,80 mensjaren technische dienst.

Indien geen gebruik gemaakt kan worden van de ondersteuning vanuit COVP-DL0 dan zal het aantal noodzakelijke mensjaren toenemen.

Deze en andere gevolgen van ontvlechting (denk aan beschikbare expertise vanuit het MLT-onderzoek en gebruik van de infrastructuur op het Spelderholt) worden in deze visie p.m. meegenomen. Door blijvende nauwe samenwerking met DLO en intensivering van de samenwerking met de andere dierlijke proefstations (PR en PV) dient handhaving van de huidige kwaliteit van het praktijkonderzoek te worden gerealiseerd.

6.2 Onderzoekfaciliteiten en huisvesting personeel

6.2.1 *Onderzoekfaciliteiten*

De beschikbare stalcapaciteit en het jaar van nieuwbouw ¹⁾

Pluimvee: P5	14.400 leghennen	1991
O3(P8)	13.000 leghennen	1988
P4	16.000 opfok leghennen	1991
P1	24.000 slachtkuikens	1991
P6	3.300 slachtkuikenouderdieren	1991
P7	3.300 slachtkuikenouderdieren	1991
P3	3.700 opfok slachtkuikenouderdieren	1991
P2	3.000 kalkoenen	1991
B6(P9)	1.400 eenden	1991 ²⁾
Broederij	42.000 inlegcapaciteit	1992
Pelsdieren: Farm Noordweg	350 nertsen	1985 ³⁾
	30 vossen	1985 ³⁾
Konijnen: K1	175 voedsters	1991/1992 ³⁾

- 1) bijlage 2: overzicht Spelderholt-terrein;
2) aanpassing;
3) stalcapaciteit voor jonge dieren tevens beschikbaar.

Indien één bestaande stal (bij voorkeur B9) beschikbaar blijft voor opslag, dan beschikt PP over moderne stallen, die toegesneden zijn op de gewenste capaciteit en inrichting. Door de indeling in hoofd- en subafdelingen zijn het ideale stallen voor praktijkonderzoek terwijl de schaal waarop de dieren worden gehouden voldoende aansluit bij de praktijk.

6.2.2 *Huisvesting personeel*

De medewerkers van het PP kunnen worden gehuisvest in gebouw Al met uitzondering van de bedrijfsleiding en het dierverzorgend personeel. In of bij de stallen zijn voorzieningen getroffen voor de huisvesting van de bedrijfsleiding proefbedrijf en de proefbegeleiders en dierverzorgers (B10, C519).

Alle ondersteunende functies kunnen in Al worden ondergebracht, te weten receptie/telefoon, administratie/typekamer, PAZ/bibliotheek/magazijn, computerfaciliteit, reproductie, keuken + kantine en één vergaderruimte.

Ten behoeve van de bedrijfsleiding dienen twee eventueel drie woningen op het terrein beschikbaar te zijn.

6.2.3 Excursieruimte

Indien PP geen gebruik kan maken van de vergaderzalen en kantine van A9, dan levert dit voor groepen groter dan 20 personen een knelpunt op. In dergelijke gevallen zou uitgeweken moeten worden naar vergaderfaciliteiten elders in Beekbergen. Eventueel zou overwogen kunnen worden een deel van B10 in te richten als ontvangstruimte.

6.3 Financiën

6.3.1 Subsidies

Structurele medefinanciering

- Pluimvee (excl. eenden)

In 1988 is tussen overheid (LNV) en bedrijfsleven (LBS en PPE) overeengekomen een exploitatietekort van f. 2.700.000 op 50/50-basis te subsidiëren.

- Eenden

Bij schrijven van **24** februari 1992 wordt aan LNV (50%), LBS (**33 1/3%**) en PPE **16 2/3 %**) voorgesteld het praktijkonderzoek eendenhouderij structureel te financieren op basis van een financieringsbehoefte van f. 300.000. Het LBS heeft inmiddels ingestemd met deze medefinanciering. Naar verwachting zullen ook LNV en PPE positief reageren.

- Pelsdierenhouderij

COVP-DL0 en NFE financieren het praktijkonderzoek pelsdierenhouderij op 50/50-basis. Het begrote exploitatietekort voor 1992 bedraagt f. **420.000**.

- Konijnenhouderij

COVP-DL0 en NOK financieren het praktijkonderzoek konijnenhouderij op 50/50-basis. Het begrote exploitatietekort voor 1991 bedraagt f. 282.800. Verhoging van het te subsidiëren exploitatietekort tot f. 350.000 per jaar is nodig om het onderzoek in de nieuwe stal adequaat te kunnen uitvoeren.

Incidentele medefinanciering

De incidentele medefinanciering vindt veelal plaats op basis van aparte projecten. Bijna steeds staat daar een extra onderzoekinspanning tegenover, die geen verlichting geeft van de structurele medefinanciering.

Beschikbare subsidie per jaar

	1991
Pluimvee	f. 2.700.000
Eenden	f. 300.000
Pelsdieren	f. 420.000
Konijnen	<u>f. 283.000</u>
TOTAAL	f. 3.703.000

6.3.2 Kosten

Naar de huidige inzichten biedt de beschikbare structurele medefinanciering ruimte om de huidige personeelsformatie en beschikbare onderzoekaccommodatie te handhaven. Dit betekent o.a. de huidige stal 03 (zgn. volièrestal), die is aangemerkt als 8ste stal van het praktijkonderzoek pluimveehouderij niet in de nieuwe situatie als praktijkonderzoekstal door het Proefstation kan worden benut. Verder is rekening gehouden met gebruik van de broederij op de huidige basis. Verhoging van de structurele bijdrage voor het konijnenonderzoek (tot f. 350.0) wordt noodzakelijk geacht.

Liist met afkortingen

BK's	-	Praktijkonderzoek Begeleidingskommissies
COVP	-	Centrum voor Onderzoek en Voorlichting voor de Pluimveehouderij (COVP-DLO)
DLO	-	Dienst Landbouwkundig Onderzoek
DLV	-	Dienst Landbouw Voorlichting
DWT	-	Directie Wetenschap en Technologie
EG	-	Europese Gemeenschap
FAL	-	Forschungs Anstalt für Landwirtschaft
FZ	-	Financiële Zaken
GD	-	Gezondheidsdienst voor Dieren
IKB	-	Integrale Keten Beheersing
IKC	-	Informatie en Kennis Centrum Veehouderij, Afdeling Pluimveehouderij
IMAG	-	Instituut voor Mechanisatie Arbeid en Gebouwen (IMAG-DLO)
LBS	-	Landbouwschap
LEI	-	Landbouw Economisch Instituut (LEI-DLO)
LNv	-	Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij
LOS	-	Vereniging van bedrijfsadviseurs in de veehouderij
LUW	-	Landbouw Universiteit Wageningen
MLT	-	Middellange Termijn Onderzoek
MZ	-	Materiële Zaken
NFE	-	Nederlandse Vereniging van Fokkers van Edelpelsdieren
NH ₃	-	Ammoniak
NOK	-	Nederlandse Organisatie van Konijnenhouders
NOP	-	Nederlandse Organisatie van Pluimveehouders
NOVEM	-	Nederlandse Maatschappij voor Energie en Milieu
PM	-	Pro Memorie (om in gedachten te houden)
PO	-	Praktijkonderzoek

PP	-	thans: Stichting Praktijkonderzoek voor de Pluimveehouderij in toekomst: Stichting Proefstation voor de Pluimvee-, Pelsdieren- en Konijnenhouderij
PPE		Produktschap voor Pluimvee en Eieren
PR	-	Proefstation voor de Rundveehouderij, Schapenhouderij en Paardenhouderij
PR		Public Relations
PV	-	Proefstation voor de Varkenshouderij
PZ		Personeelszaken
ROC's		Regionale Onderzoek Centra
RUU	-	Rijksuniversiteit Utrecht
TD	-	Technische Dienst
VD		Veterinaire Dienst
VPLC		Vereniging van Pluimveevoorlichters van Landbouw Coöperaties
v z	-	Directie Veehouderij en Zuivel

LOKATIE SPELDERHOLT TE BEEKBERGEN

